

Sesja II. A. Toksoplazmoza

Oczna toksoplazmoza wrodzona – choroba całego życia

**Małgorzata Budzińska-Mikurenda¹, Anna Niwald¹, Jan Kuydowicz²,
Barbara Cielecka²**

¹Klinika Okulistyki Dziecięcej, Katedra Pediatrii Zabiegowej, Uniwersytet Medyczny, Łódź

²Klinika Chorób Zakaźnych i Hepatologii, Uniwersytet Medyczny, Łódź

Toksoplazmoza jest zarażeniem występującym powszechnie na świecie (35% do 90% osób seropozytywnych). Odsetek seropozytywnych ciężarnych waha się od 5% do 65%. Częstość występowania toksoplazmozy podczas ciąży wynosi od 0,1% do 1%. Ryzyko zarażenia płodu podczas pierwotnej inwazji ciężarnej wynosi ok. 20% w I trymestrze ciąży i 65% w III trymestrze ciąży. W dalszym przebiegu choroby dochodzi do ujawnienia odległych następstw ze strony OUN (55%–75%), narządu wzroku (do 85%), narządu słuchu (10%–30%). Celem pracy było przedstawienie dynamiki zmian w narządzie wzroku u dzieci leczonych z powodu nawrotowej postaci zapalenia błony naczyniowej oka w przebiegu toksoplazmozy wrodzonej. Badaniem objęto 6 przypadków ocznej toksoplazmozy wrodzonej, u dzieci w wieku od 1 do 18. roku życia (2 chłopców i 4 dziewczynki). Przedstawiono różnorodność przebiegu klinicznego zmian w narządzie wzroku u dzieci leczonych z powodu zapalenia

siatkówki, naczyniówki i nerwu wzrokowego w pierwszym roku życia, z uczynnieniem procesu zapalnego w kolejnych latach życia. Czas wystąpienia aktywacji procesu zapalnego wahał się od 1 roku do 12 lat po urodzeniu. Obserwowano jedno-, dwu- lub trzykrotne nawroty wewnątrzgałkowych zmian zapalnych, jedno- lub obuocznymi. Zastosowane leczenie obejmowało terapię Sulfadiazyną, Daraprimem, kwasem folinowym oraz steroidami podawanymi doustnie przez okres od 3 do 6 miesięcy. Pomimo ustąpienia czynnych zmian zapalnych ostrość wzroku uległa trwałemu obniżeniu w stopniu od umiarkowanego do funkcjonalnej ślepoty, ze względu na nieodwracalne blizny siatkówki, naczyniówki i nerwu wzrokowego. Wrodzona toksoplazmoza oczna wymaga stałej, wielospecjalistycznej kontroli stanu klinicznego, w tym systematycznej oceny okulistycznej, u dzieci w wieku rozwojowym.

Badania nad rozprzestrzenieniem inwazji *Toxoplasma gondii* w wybranych populacjach zwierząt rzeźnych (świń i bydła) w Polsce przy pomocy opracowanego testu cELISA

Jacek Sroka^{1,2}, Jacek Karamon¹, Tomasz Cencek¹

¹Zakład Parazytologii i Chorób Inwazyjnych, Państwowy Instytut Weterynaryjny–Państwowy Instytut Badawczy, Puławy

²Zakład Biologicznych Szkodliwości Zawodowych, Instytut Medycyny Wsi, Lublin

Wstęp

Badania serologiczne są podstawowymi metodami pozwalającymi na ocenę stopnia zarażenia *T. gondii* m.in. wśród zwierząt rzeźnych. Przydatność badań serologicznych zwierząt dla oceny ryzyka zarażenia konsumentów mięsa mogą potwierdzać wyniki badań wielu autorów, wykazujące istotną zależność między seropozytywnością zwierząt a obecnością w ich tkankach żywych pasożytów. Celem badań była ocena występowania zarażenia *T. gondii* w wybranych populacjach świń i bydła w Polsce przy użyciu opracowanego testu cELISA oraz (w celu porównania) odczynu aglutynacji bezpośredniej (zestaw komercyjny).

Materiał i metody

Zbadano surowice 861 świń (rasy wpb i pbz, w wieku do 1 roku) z terenu 8 województw oraz 865 sztuk bydła (rasy ncb, w wieku do 18 lat) z terenu 11 województw. Surowice badano przy użyciu opracowanego testu cELISA wykrywającego pełną pulę klas przeciwciał anti-*T. gondii* oraz odczynu aglutynacji bezpośredniej (OA-2ME) (Toxo-Screen DA, bioMérieux), wykrywającego swoiste przeciwciała klasy IgG.

Wyniki

Wśród zbadanych ogółem 1726 zwierząt wyniki seropozytywne w OA-2ME i cELISA stwierdzono odpowiednio u 13,6% i 15,0% zwierząt, w tym u 14,2% i 15,4% badanych świń oraz 12,8% i 14,6% bydła. Większość wyników dodatnich stanowiły

wyniki o niskich mianach w OA-2ME (40-60) oraz niskich wartościach indeksu inhibicji w cELISA, które u bydła stwierdzono odpowiednio w 83,8% i 85,8%, a u świń w 51,2% i 63,2% prób seropozytywnych. U świń pochodzących z woj. lubelskiego, wielkopolskiego, kujawsko-pomorskiego, dolnośląskiego, lubuskiego, opolskiego, mazowieckiego i zachodniopomorskiego stwierdzono w cELISA i OA-2ME odpowiednio: 15,1% i 13,9%, 2,0% i 1,0%, 21,2% i 21,2%, 23,3% i 21,6%, 26,8% i 19,5%, 7,2% i 7,2%, 20,6% i 19,4% oraz 10,7% i 9,3% wyników dodatnich. Natomiast u bydła pochodzącego z woj. małopolskiego, podkarpackiego, lubelskiego, świętokrzyskiego, wielkopolskiego, podlaskiego, kujawsko-pomorskiego, pomorskiego, dolnośląskiego, mazowieckiego i zachodniopomorskiego stwierdzono w cELISA i OA-2ME odpowiednio: 11,0% i 8,2%, 12,9% i 14,5%, 26,3% i 25,0%, 22,5% i 20,0%, 5,1% i 5,1%, 11,6% i 5,8%, 17,9% i 12,8%, 16,4% i 11,0%, 4,0% i 8,0%, 12,7% i 12,7% oraz 8,0% i 6,7% wyników dodatnich.

Dyskusja

Przeprowadzone badania wskazują na znaczny stopień zarażenia *T. gondii* zwierząt rzeźnych w niektórych rejonach Polski, co może mieć potencjalne znaczenie dla zagrożenia zdrowia człowieka. Porównanie wyników uzyskanych testami cELISA i OA-2ME może wskazywać na wyższą czułość cELISA niż OA-2ME (różnice zakresu klas swoistych przeciwciał wykrywanych przez poszczególne testy) oraz dobrą przydatność cELISA, szczególnie do badania surowic świń.

Ocena współwystępowania *Toxoplasma gondii* i *Borrelia burgdorferi* w kleszczach *Ixodes ricinus* w oparciu o badania PCR

Angelina Wójcik-Fatla¹, Jacek Sroka^{1,2}, Violetta Zając¹, Ewa Cisak¹

¹Samodzielna Pracownia Chorób Odzwierzęcych, Instytut Medycyny Wsi, Lublin

²Zakład Parazytologii i Chorób Inwazyjnych, Państwowy Instytut Weterynaryjny – Państwowy Instytut Badawczy, Puławy

Występowanie infekcji mieszanych przenoszonych przez kleszcze *Ixodes ricinus* jest zjawiskiem o istotnym znaczeniu epidemiologicznym, które może zaostrzyć przebieg chorób odkleszczowych, a także może dawać niejasne symptomy chorobowe, co utrudnia prawidłowe ich diagnozowanie. Badania kleszczy w kierunku zakażeń wielokrotnych mogą ułatwić prognozowanie wystąpienia takich koinfekcji u ludzi, co ma duże znaczenie dla prawidłowej diagnostyki i profilaktyki chorób odkleszczowych.

Ogółem zbadano 715 kleszczy *Ixodes ricinus* z czterech rejonów makroregionu lubelskiego (Piotrowice, Poleski Park Narodowy, Dąbrowa i Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie) na obecność *Borrelia burgdorferi* sensu lato i *Toxoplasma gondii* metodą PCR i nested-PCR (polymerase chain reaction). W celu potwierdzenia obecności DNA *Borrelia burgdorferi* s. l. w reakcjach amplifikacji zastosowano parę primerów komplementarnych do genu *fla*, natomiast w przypadku *Toxoplasma gondii* uży-

to primerów komplementarnych do fragmentu genu B1. Dla prób pozytywnych w kierunku *T. gondii* określono typ klonalny poddając produkt amplifikacji cięciu enzymami restrykcyjnymi (RFLP–restriction fragment length polymorphism). Wyniki dodatnie potwierdzono sekwencjonowaniem.

Ogółem stwierdzono odsetek zakażeń kleszczy *Borrelia burgdorferi* sensu lato (s. l.) na poziomie 12,7% i *Toxoplasma gondii* na poziomie 12,6%. Współwystępowanie obu patogenów stwierdzono u 2,4% zbadanych osobników. Spośród wszystkich stadiów rozwojowych u samic stwierdzono najwyższe odsetki zakażeń zarówno w przypadku występowania pojedynczych patogenów (23,5% kleszczy zakażonych *Borrelia burgdorferi* s. l. i 19,7% – *Toxoplasma gondii*), jak i ich współwystępowania (3,8% wszystkich zbadanych samic). Badanie RFLP PCR wykazało największą częstość występowania w kleszczach szczepów *T. gondii* typu I oraz atypowych (typ A). Jedynie u samic potwierdzono obecność typu II/III.

Sesja II. B. Edukacja

Rola Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia w Państwowej Inspekcji Sanitarnej na rzecz zdrowia ogółu społeczeństwa

Agata Wolska

Oddział Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia, Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, Warszawa

„Zdrowie jest podstawowym prawem każdego człowieka” [1], który bez względu na to kim jest i gdzie mieszka, powinien mieć gwarancję zdrowego i bezpiecznego życia. Z kolei zdrowie publiczne jako dyscyplina naukowa obejmuje zagadnienia zdrowia społeczeństwa oraz współzależności jego stanu od warunków życia. Zdrowie społeczeństwa jest nadrzędnym celem wszystkich podmiotów, które odpowiedzialne są za zdrowie publiczne, w tym również Państwowa Inspekcja Sanitarna. Oddział Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia realizuje zadania wynikające wprost z ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Narodowego Programu Zdrowia a także z bieżącej oceny sytuacji epidemiologicznej oraz potrzeb środowiskowych. W ramach prowadzonej działalności edukacyjno-szkoleniowej Pion Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia realizuje programy ogólnopolskie, wojewódzkie oraz lokalne. Wśród realizowanych obecnie programów ogólnopolskich na szczególną uwagę zasługuje m.in. „Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu”, „Krajowy Program Zwal-

czania AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV” oraz „Trzymaj Formę!”.

Na szczeblu wojewódzkim realizowane są z kolei programy onkologiczne, które dotyczą profilaktyki raka szyjki macicy oraz profilaktyki raka piersi. Państwowa Inspekcja Sanitarna w ramach działalności korzysta z autorytetów znanych Instytutów Naukowych w wielu dziedzinach. Obecnie narastający problem chorób odzwierzęcych oraz zagadnień dotyczących zdrowia, choroby i zależności pomiędzy człowiekiem a środowiskiem, jest ważnym aspektem w ramach, którego możemy podejmować i prowadzić działania profilaktyczne oraz edukacyjno-informacyjne. Dodatkowo w ostatnim czasie, niezależnie od dotychczas prowadzonych działań z wieloma partnerami zewnętrznymi, Pion Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia rozpoczął współpracę z Instytutem Parazytologii PAN w zakresie chorób odzwierzęcych.

[1]. Światowa Deklaracja Zdrowia (1998), ŚOZ – „Zdrowie 21 – zdrowie dla wszystkich w XXI wieku (1999).

Poziom świadomości społeczeństwa o zagrożeniach zdrowotnych ze strony pasożytów zoonotycznych zwierząt towarzyszących oraz działania władz lokalnych na rzecz dbałości o higienę sanitarną miast w Polsce

Hanna Mizgajska-Wiktor, Wojciech Jarosz

Zakład Biologii i Ochrony Środowiska, Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego, Poznań

Liczne badania prowadzone na terenie Polski wskazują, że gleba miast i wsi jest skażona postaciami inwazyjnymi pasożytów zoonotycznych psów i kotów, a liczba przypadków klinicznych chorób odzwierzęcych – zwłaszcza toksokarozy i toksoplazmozy – u dzieci nie obniża się. Problem ten oczekuje więc skutecznego rozwiązania, zwłaszcza, że liczba psów i kotów w naszym kraju wzrasta. W przeciwdziałaniu przenoszeniu zoonoz ze zwierząt towarzyszących na ludzi ważny jest poziom świadomości społeczeństwa w zakresie konsekwencji zdrowotnych wynikających z takich infekcji oraz podejmowanie działań prewencyjnych poprzez powszechną dbałość o stan sanitarny gleby. Celem naszych badań było określenie, w tej sferze, stanu wiedzy mieszkańców wsi i miast, poznanie skuteczności prowadzonych działań edukacyjnych, oraz przeanalizowanie warunków stworzonych przez władze lokalne dla utrzymania czystości biologicznej gleby w miejscach uczęszczanych przez psy i koty. W tym celu poddano badaniom ankietowym 415 osób z miast i wsi województwa wielkopolskiego. Ponadto w pięciu miastach, zebrano informacje na temat: treści wprowadzonej uchwały dotyczącej obo-

wiązku utrzymania czystości sanitarnej gleby w mieście, skuteczności egzekwowania tego obowiązku oraz oceniono warunki jakie stwarzają władze lokalne miast do ograniczenia ilości psich odchodów w miejscach publicznych. Uzyskane wyniki wskazują, że: 1) w Polsce psy i koty powszechnie uznawane są za naszych „przyjaciół” (tak uważa ponad 90% respondentów); 2) aż 75% ankietowanych posiada psa lub kota, a 67% nie uważa aby zwierząt tych było w naszym otoczeniu za dużo; 3) zdecydowana większość badanych (90%) uważa, że właściciele psów powinni sprzątać odchody swoich pupili w miejscach publicznych, lecz tylko 25% badanych twierdzi, że to czyni; 4) ponad 50% ankietowanych zdaje sobie sprawę z tego, że zalegające odchody zwierzęce niosą ze sobą jakieś zagrożenia zdrowotne, lecz nieliczni potrafią je bliżej określić; 5) we wszystkich badanych miastach wprowadzono uchwałę rady miejskiej dotyczącą obowiązku utrzymania czystości sanitarnej gleby, lecz egzekwowanie tego przepisu jest sporadyczne, a warunki ułatwiające wypracowanie u właścicieli psów właściwych nawyków higieniczno-sanitarnych są jak dotąd dalece niezadowalające.

Badania ankietowe właścicieli psów i kotów dotyczące wiedzy o chorobach odzwierzęcych

Artur Zalewski

Bayer sp. z o.o. Animal Health, Warszawa

Brak oficjalnych danych na temat liczby psów i kotów w Polsce w połączeniu z brakiem statystyk dotyczących szczepień i leczenia przeciwpasożytniczego sprawiają, że temat zoonoz w aspekcie utrzymywania coraz większej liczby psów i kotów, a także innych zwierząt towarzyszących (fretki, tchórzofretki, szopy, inne), zwłaszcza w miastach, staje się coraz bardziej istotny. Zaprezentowane w doniesieniu dane obrazują jak niewielki odsetek właścicieli psów i kotów odrobacza swoje czworonogi. Jeszcze gorzej jest w przypadku chorób przenoszonych przez pasożyty zewnętrzne. Tu odsetek właścicieli zabezpieczających swoich podopiecznych jest jeszcze mniejszy. Wiedząc, że dostępność leków przeciwpasożytniczych jest dość dobra (gabinety lekarsko-weterynaryjne przede wszystkim oraz sklepy

zoologiczne – w przypadku niektórych preparatów z grupy „ekto”) dziwi, że jedynie niewielka część społeczeństwa zabezpiecza swoje zwierzęta skutecznie. Większość właścicieli niestety, robiąc to sporadycznie lub co gorsza wcale, naraża swoje zwierzęta i siebie na przykre konsekwencje. Przyczyną tego stanu rzeczy jest niska świadomość właścicieli zwierząt na temat zoonoz, a także nadal zbyt niska wiedza osób odpowiedzialnych za ograniczanie i zwalczanie chorób odzwierzęcych, tj. lekarzy weterynarii i lekarzy medycyny. Powołana do życia Polska Rada Konsultacyjna ds. Parazytoz Zwierząt Towarzyszących (ESCCAP Polska) ma na celu zmianę istniejącego stanu rzeczy i budowanie świadomości, zaczynając od właścicieli zwierząt.

Utworzenie Polskiej Sekcji Europejskiego Stowarzyszenia ds. Parazytoz Zwierząt Towarzyszących (ESCCAP Polska)

Jakub Gawor

Pracownia Parazytoz Zwierząt Domowych, Instytut Parazytologii im. W. Stefańskiego, Polska Akademia Nauk, Warszawa

ESCCAP – European Scientific Counsel Companion Animal Parasites (Europejska Rada ds. Parazytoz Zwierząt Towarzyszących) jest stowarzyszeniem powołanym do życia w 2005 roku, skupiającym specjalistów z dziedziny parazytologii z 11 krajów europejskich. Zadaniem tej organizacji o charakterze „non profit” jest propagowanie wśród lekarzy rodzinnych, lekarzy weterynarii oraz właścicieli psów i kotów wiedzy na temat zagrożeń odzwierzęcymi chorobami pasożytniczymi. Na stronie internetowej ESCCAP (www.esccap.org) znajduje się pięć szczegółowych poradników (guidelines) poświęconych epidemiologii i zwalczaniu pasożytów u psów i kotów. Dnia 22 lutego 2010 r. w Warszawie odbyło się spotkanie założycielskie stowarzyszenia pod nazwą Rada Konsultacyjna ds. Parazytoz Zwierząt Towarzyszących, które po akceptacji przez zarząd ESCCAP na spotkaniu w Amsterdamie w dniu 11 marca 2010 r. stało się polską sekcją ESCCAP. Celem stowarzyszenia, zgodnie z przyjętym statutem, jest prowadzenie działań o charakterze niezarobkowym na rzecz zdrowia lu-

dzi i zwierząt, tj. przygotowywanie i rozpowszechnianie broszur, publikacji i poradników, a także innych form edukacji (organizowanie konferencji, kursów, wykładów) promujących działania na rzecz minimalizowania ryzyka chorób pasożytniczych psów i kotów oraz możliwości ich przenoszenia na ludzi (w tym propagowanie zasad prawidłowego odrobaczania zwierząt). Współpraca członków ESCCAP Polska, specjalistów z dziedziny chorób zakaźnych i epidemiologii medycznej, oświaty zdrowotnej oraz parazytologii weterynaryjnej przy nieodzownym współudziale członków wspierających – przedstawicieli firm (sponsorów) umożliwi prowadzenie działań w skali ogólnokrajowej (dotarcie do gabinetów lekarzy rodzinnych, lecznic weterynaryjnych, studentów wydziałów medycyny weterynaryjnej oraz właścicieli zwierząt). Przynależność do ESCCAP daje prawo do korzystania z dostępnych poradników, których tłumaczenia w niedalekiej przyszłości ukażą się na utworzonej stronie internetowej ESCCAP Polska.